

พลังทีม พลังคิด คู่ Model 777
เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
(Model 777 by Collaborative Teamwork)

โดย ฤทธิกร หุ่นตรีกุล และ ทิศนา แจมมณี

โรงเรียนจารุวัฒนานุกูลเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ตั้งอยู่ในเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 2,303 คน และครู 149 คน โรงเรียนจารุวัฒนานุกูล จัดตั้งขึ้นโดยนายพุม จารุวัฒน์เมื่อ พ.ศ. 2496 และดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็กมายาวนานถึง

63 ปี คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีขั้นสูง ทำให้การจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญของประเทศ จำเป็นต้องเรียนรู้ และเร่งพัฒนาครูและบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนานักเรียนให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

ผู้บริหารและคณะครู

โรงเรียนจารุวัฒนานุกูลตระหนักถึงความสำคัญและความรับผิดชอบต่อสังคมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างแท้จริง จึงได้พยายามเรียนรู้

ปรับปรุงและพัฒนางานการจัดการศึกษาด້วยตนเองเรื่อยมาด้วยตนเอง จนกระทั่งในปี 2554

โรงเรียนได้รับความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร. ทิศนา แจมมณี

อาจารย์และนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน ซึ่งเกษียณอายุราชการจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาช่วยเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการให้แก่โรงเรียน อาจารย์ได้ให้คำแนะนำและจัดกระบวนการสร้าง

พลังทีม พลังคิด ขึ้นในโรงเรียน และร่วมกันพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

และเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง

จากการร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร

และมาตรฐานการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างพินิจพิเคราะห์ที่ทีมงานได้ค้นพบสาเหตุและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน คือด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ

ยังไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามความคาดหวังและได้ร่วมกันคิดค้นหาแนวทางและวิธีการในการแก้ปัญหา ลดอุปสรรค และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งแม้ว่าจะต้องใช้เวลาทรัพยากร และความพยายามเพิ่มขึ้นมาก

แต่โรงเรียนและบุคลากรก็ยินดีลงทุน ลงแรง เพื่อผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน

ด้วยความพร้อมของบุคลากร และกระบวนการทำงานของนักวิชาการที่ปรึกษาโดยใช้กลยุทธ์การชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching)

บุคลากรของโรงเรียนได้มีการพัฒนาตนเองให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ทั้งในระดับบุคคล และระดับองค์กร

รวมทั้งเกิดนวัตกรรมทางการเรียนการสอนที่มีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนองค์ความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพครู

โมเดล 777 เป็นรูปแบบเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน ที่ผู้บริหารคณะครู และนักวิชาการที่ปรึกษาของโรงเรียนจรรุวัฒนานุกูลได้ร่วมกันพัฒนาขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาและจุดอ่อนต่าง ๆ

ที่ทำให้การพัฒนาผู้เรียนยังไม่สัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริงในระดับที่ต้องการ

ปัญหาที่พบซึ่งนำไปสู่การพัฒนา Model 777 มีหลากหลาย เช่น

1. พบว่า ครูส่วนมากไม่ได้คิดและจัดทำแผนการสอนขึ้นใช้เอง แต่นิยมการใช้แผนสำเร็จรูปที่จัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์ต่าง ๆ โดยไม่ได้ศึกษาและวิเคราะห์แผนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนการสอน และไม่ได้มีการเพิ่มเติมหรือปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตน การสอนจึงอาจขาดเนื้อหาสาระสำคัญที่จำเป็น ไม่ช่วยแก้ปัญหา หรือตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งอาจเกิดการหลงประเด็นทำให้การสอนผิดทิศทาง

2. พบว่า ครูส่วนมาก กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามข้อกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ได้พิจารณาถึงปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และบริบทต่าง ๆ

3. พบว่าในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูยังมีปัญหาในการเขียนจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทาง และยังมีคามสับสนในระหว่างเขียนจุดประสงค์ด้านความรู้และด้านทักษะ และมีปัญหามากเป็นพิเศษในการเขียนจุดประสงค์ด้านเจตคติ

4. พบว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ครูกำหนดส่วนใหญ่เป็นจุดประสงค์ในขั้นต่ำ คือขั้นรู้เข้าใจ และนำไปใช้ จุดประสงค์ในขั้นสูง เช่น ขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินมีน้อยมาก

5. พบว่า ครูจำนวนมากยังขาดการวิเคราะห์เนื้อหาที่จะสอน ก่อนการสอน และยังขาดความรู้ความเข้าใจในสาระที่สอน

นอกจากนั้นยังมีปัญหาในการวิเคราะห์หาสาระสำคัญ/มโนทัศน์สำคัญของเรื่องที่จะสอน รวมทั้งการเชื่อมโยงเนื้อหาให้สัมพันธ์กันเป็นองค์รวม และยังไม่สามารถตอบคำถามว่า “สอนไปทำไม” ได้อย่างลึกซึ้ง

6. ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎี/หลักการเรียนรู้และการสอน รวมทั้งกระบวนการและวิธีการในการออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสาระที่สอน

ทำให้การออกแบบการสอนของครูเป็นไปอย่างจำกัดในแนวเดิม ๆ ไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร

7. ครูขาดทักษะในการสอนสาระประเภท concept ทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ในระดับที่ควรจะเป็น

8. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจและเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการคิด และทักษะทางสังคม ทำให้ไม่สามารถสอนหรือพัฒนาผู้เรียนในเรื่องดังกล่าวได้ตามที่มาตรฐานกำหนด

9. ครูขาดความรู้ ความเข้าใจและเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนหรือพัฒนาเจตคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถสอนหรือพัฒนาผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

10. ครูมีความรับผิดชอบในการสอน และมุ่งสอนตามข้อกำหนดของหลักสูตรเป็นสำคัญ แต่ยังขาดการติดตามกำกับและส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้

11. ครูยังคงบทบาทในการพูด ถ่ายทอดความรู้ ให้แก่ผู้เรียน มากกว่า การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้และแสดงออก

ฯลฯ

ปัญหาดังกล่าวเป็นเพียงตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่พบได้มาก และเป็นปัญหาสำคัญซึ่งนำไปสู่คำถามหลัก 4 คำถามที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเพื่อหาคำตอบ ได้แก่

1. ทำอย่างไร โรงเรียนจึงจะสามารถจัดการศึกษาให้ตอบสนองต่อมาตรฐานการศึกษาและสามารถรองรับการประเมินจากหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.

อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้โรงเรียนและครูยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างแท้จริงในระดับที่ต้องการ

3. ทำอย่างไรครูจึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ได้อย่างแท้จริง

4. โรงเรียนจะบริหารจัดการอย่างไร จึงจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาได้อย่างแท้จริง

คำตอบโดยสังเขปที่ได้จากพลังคิด พลังทีมของโรงเรียนจรรูวัฒนานุกูลก็คือ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนยังไม่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามที่มาตรฐานการศึกษาได้กำหนดไว้ อยู่ที่การที่ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการออกแบบการเรียนการสอนด้วยตนเอง และยังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการสอนและพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งประมวลจากมาตรฐานการศึกษาได้ 7 ทักษะ และด้านการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งประมวลได้ 7 คุณลักษณะ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรเน้นการส่งเสริมให้ครูได้เรียนรู้ จนสามารถออกแบบการเรียน การสอนและจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งคาดว่ากระบวนการเรียนการสอน 7 ขั้นตอนที่พัฒนาขึ้น จะช่วยให้ครูสามารถดำเนินการสอนได้ตามหลักการและจุดประสงค์ที่ต้องการ นอกจากนี้ควรส่งเสริมการสอนและพัฒนาผู้เรียนในส่วนที่ยังขาดอยู่ ซึ่งได้แก่ ทักษะกระบวนการ 7 ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 7 คุณลักษณะ โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีการบริหารจัดการที่เอื้ออำนวยให้การสอนและพัฒนาผู้เรียนในลักษณะดังกล่าวประสบผล สำเร็จ

การขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายด้วยโมเดล 777 ซึ่งประกอบด้วยส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา 7 ทักษะ และ 7 คุณลักษณะ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอน 7 ขั้นตอน และการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนา เป็นเรื่องที่ไม่ง่าย แต่ก็ไม่น่าท้อใจเกินไป หากทุกฝ่ายมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมแบบรวมพลัง และมีกระบวนการในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยฐานที่มั่นคงจึงจะสามารถต่อยอดขึ้นไปได้อย่าง เร็ว ๆ ซึ่งต้องใช้ทั้งเวลา ทรัพยากร และความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความตั้งใจ ความอดทน และความเสียสละของหลาย ๆ คน โรงเรียนจรรูวัฒนานุกูลได้เดินทางมาได้ระยะหนึ่งแล้วและสามารถพัฒนากลุ่มครูแกนนำของโรงเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้นทั้งโรงเรียนในระยะต่อไป

ซึ่งหากมีการดำเนินการอย่างเต็มรูปแบบแล้วความสำเร็จเชิงรูปธรรมที่ส่งผลต่อผู้เรียนโดยตรง ก็คงจะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน

แม้ว่าโมเดล 777 จะเป็นรูปแบบที่โรงเรียนจาร์วัฒนานุกูลพัฒนาขึ้นใช้เอง แต่ก็ยังเป็นโมเดลที่โรงเรียนอื่น ๆ อาจนำไปใช้ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากโรงเรียนต่าง ๆ มักจะมีปัญหาคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับครู ครูโดยทั่วไปก็มักประสบปัญหาคล้ายคลึงกันดังที่ได้ยกตัวอย่างให้เห็นในตอนต้น ดังนั้นโรงเรียนที่มีปัญหาคล้ายกันดังกล่าว หากมีความสนใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนจาร์วัฒนานุกูลยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ รวมทั้งร่วมเรียนรู้ไปด้วยกัน เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศต่อไปในอนาคต
